

Saksnr.: 2019/3863
Løpenr.: 108873/2019
Klassering: 033
Saksbehandler: Hans Jørgen Gade

Møtebok – Saksframlegg

Behandlet av Fylkesutvalget	Møtedato 08.05.2019	Utvalgssaknr.

Østfold fylkeskommunes eierskap i Østfold Energi - utsatt sak

Vedlegg:

- 1 Saksframlegg fra fellesnemnda 02.05.19

Fylkesordførers forslag til vedtak

1. Østfold fylkeskommune inngår en avtale med eierkommunene i Østfold om å overdra 30%, tilsvarende 10.500 aksjer, av sin eierandel etter 15 - 20 år.
2. Det tas inn et nytt punkt i vedtektene som gir kommunene i Østfold rett til å overta alle aksjene, dersom fylkeskommunen skulle bli avviklet som eget folkevalgt nivå.
3. Det innhentes juridisk bistand til å utarbeide en avtale med eierkommunene.
4. Dersom valgt løsning reduserer de fremtidige inntektene, bes fylkesrådmannen fremme sak i juni for en prioritering av de planlagte investeringene.

Fylkesordførers behandling

Ingen endring.

Sarpsborg, 3. mai 2019

Ole Haabeth
fylkesordfører

Fylkesrådmannens anbefaling

1. Østfold fylkeskommune inngår en avtale med eierkommunene i Østfold om å overdra 30%, tilsvarende 10.500 aksjer, av sin eierandel etter 15 - 20 år.
2. Det tas inn et nytt punkt i vedtektene som gir kommunene i Østfold rett til å overta alle aksjene, dersom fylkeskommunen skulle bli avviklet som eget folkevalgt nivå.
3. Det innhentes juridisk bistand til å utarbeide en avtale med eierkommunene.

4. Dersom valgt løsning reduserer de fremtidige inntektene, bes fylkesrådmannen fremme sak i juni for en prioritering av de planlagte investeringene.

Sarpsborg, 8. april 2019

Anne Skau
fylkesrådmann

Hans Jørgen Gade
økonomidirektør

Bakgrunn for saken

Den 25. april 2019 behandlet fylkesutvalget sak om Østfold fylkeskommunes eierskap i Østfold Energi. Da ingen av de fremlagte forslagene fikk flertall, valgte fylkesutvalget å utsette saken og innkalle til nytt ekstraordinært møte den 8. mai.

Etter avtale med fylkesordfører ble saken og protokollen oversendt fellesnemnda for uttalelse. Av utkast til protokoll fra fellesnemndas behandling den 2. mai fremkommer det at hovedprosjektleder fremmet følgende forslag til uttalelse fra fellesnemnda:

«Fellesnemnda forutsetter at fylkeskommunenes verdier knyttet til energiselskapene i sin helhet overføres til Viken fylkeskommune fra 2020.»

Fellesnemndas behandling resulterte i følgende uttalelse fra fellesnemnda:

«1. Fellesnemnda forutsetter at fylkeskommunenes verdier knyttet til energiselskapene i sin helhet overføres til Viken fylkeskommune fra 2020.

2. Fellesnemnda forutsetter at hvert av fylkene går inn i Viken med en økonomiplan som er i balanse.»

I det påfølgende gjengis saken, slik den ble fremmet for fylkesutvalget 25. april:

I forbindelse med behandlingen av PS 27/2019 «Stans i arbeidet med investeringer vedtatt i økonomiplanen» gjorde fylkesutvalget den 20.03.2019 følgende vedtak:

1. Fylkesutvalget vil videreføre de fylkeskommunale investeringene i Østfold som vedtatt.
2. På bakgrunn av dette ønsker fylkesutvalget en løsning på videre eierskap til aksjene i Østfold Energi som både sikrer en økonomiplan i balanse og at midlene fra alle energiverkene i Viken i størst mulig grad bidrar til å sikre det fylkeskommunale tilbudet for innbyggerne i Viken.
3. Fylkesutvalget ber rådmannen om en sak som synliggjør og kvalitetssikrer en modell for et delt eierskap av Østfold fylkeskommunes andel av aksjene i Østfold Energi som sikrer inntekt på nivå med vedtatt økonomiplan.

Fylkesrådmannen vil i denne saken gjøre rede for det økonomiske utgangsbildet og økonomiske konsekvenser av et mulig bortfall av årlige utbytter fra Østfold Energi, samt svare ut punktene 2 og 3 i fylkesutvalgets vedtak. Grunnet den tiden som har vært til rådighet etter vedtak i fylkesutvalget har det ikke vært mulig å gjennomføre en omfattende utredning. Det

er skisser til modeller som presenteres i denne saken og som må utredes videre og det må i det videre arbeidet innhentes ekstern juridisk kompetanse.

Fakta

Økonomisk handlingsrom

Fylkeetinget behandlet i desember 2018 fylkesrådmannens forslag til Årsbudsjett for 2019 og Økonomiplan 2019 – 2022. Dette forslaget balanserte ved bruk av midler fra økonomiplanfondet og et årlig effektiviseringskrav på 0,5% for alle virksomheter, avdelinger og staber. Fylkeetingets behandling og enstemmige vedtak innebar en styrking av flere områder ved bruk av kr 60 mill av økonomiplanfondet, og reduserte fondets saldo til kr 16 mill ved utgangen av 2022. Samtidig ble det lagt til grunn en forventning om et årlig utbytte fra Østfold Energi på minimum kr 35 mill. Gitt at de årlige utbyttene ikke blir disponert, vil dette kunne styrke økonomiplanfondet med kr 133 mill innen utgangen av 2022.

Det bør bemerkes at de planlagte investeringene ikke vil være fullfinansierte i perioden 2019 - 2022 og låneopptak tilsvarende kr 1.220 mill gjenstår etter 2022, noe som medfører at den samlede rente- og avdragsbelastningen vil øke med kr 114 mill frem mot 2028. Dette var felles for både fylkesrådmannens forslag og fylkeetingets vedtak.

Fremskrives økonomiplanen fra 2022 til 2028 vil tilpasningsbehovet øke fra kr 48 mill i 2023 til noe i overkant av kr 160 mill i 2028. Da er allerede et effektiviseringskrav på nesten kr 60 mill i 2022 og et trekk i rammetilskuddet på nesten kr 30 mill, som følge av fall i antall 16 – 18 åringer innarbeidet. Et bortfall av fremtidige utbytter fra Østfold Energi vil medføre store utfordringer og vil kreve en reduksjon i planlagte investeringer.

Som en indikasjon på hva et årlig utbytte på kr 35 mill betyr, så vil kr 35 mill grovt regnet dekke renter/avdrag på et 30-års serielån på omlag kr 600 mill. Med de låneopptakene som er lagt til grunn i årene fremover vil derfor et utbytte fra Østfold Energi være et meget viktig bidrag.

Både fylkesrådmannens forslag og fylkeetingets vedtak var stramt og forutsetter stram styring og at årlige mindreforbruk benyttes til å styrke økonomiplanfondet for å sikre en økonomi i balanse både for Østfold fylkeskommune og videre for Viken fylkeskommune.

Fellesnemndas vedtok 03.05.2018:

«Fellesnemnda anmoder hvert av fylkeetingene å legge følgende til grunn for utarbeidelse av budsjett 2019 og økonomiplan 2019 – 2022:

A. Vedtatte totale budsjetttrammer for 2018-2021 legges til grunn for drifts- og investeringsbudsjett

B. Oppdaterte inntekts- og utgiftsanslag knyttet til demografisk utvikling og endringer i statlige rammevilkår innarbeides i budsjettene.

C. Det legges til grunn realistiske inntekts- og kostnadsanslag i drifts- og investeringsbudsjett, deriblant tidsforskyvning av kostnader mellom år.

D. Det vises tilbakeholdenhet med innføring av nye tiltak som har økonomiske konsekvenser utover 1 år. Regionreformen skal ikke føre til oppbremsing av planlagte investeringer.

E. Nye strategier/planer/tiltak med vesentlig økonomisk effekt for Viken fylkeskommunen legges fram for fellesnemnda for uttalelse.»

Fylkestinget i Østfold behandlet 20.06.2018 fellesnemndas anmodningsvedtak og gjorde følgende vedtak:

«Fylkestinget i Østfold tar fellesnemndas anmodningsvedtak i sak 60/2018 til etterretning.»

Dette betyr at fylkestinget i Østfold ikke kan gjøre noe uavhengig av fellesnemnda og Viken, og at den beste garantien for å få gjennomført de planlagte investeringene vil være å innrette økonomien slik at det sannsynliggjøres at Østfold fylkeskommune er i økonomisk balanse.

Vikens økonomi vil være under sterkt press, noe saken om «Økonomisk langtidsscenario for Viken fylkeskommune 2020 -2028», som fellesnemnda behandlet den 21.03.2019, viste. Tabellen under viser endringene for noen av de mest sentrale budsjettpostene, herunder endring i rente- og avdragsbelastning sammenlignet med 2019 gitt at de planlagte investeringene for dagens tre fylkeskommuner realiseres. Av tabellen fremgår det at Viken fylkeskommune, gitt at ingen tiltak gjennomføres, vil ha et økonomisk gap på noe over kr 700 mill i 2028 som må dekkes inn. Av dette utgjør renter og avdrag nesten kr 660 mill. Inntekter/utbytter fra energiverkene i Akershus, Buskerud og Østfold vil således være en svært viktig inntektskilde, og er anslått til årlig å kunne utgjøre omlag kr 240 mill. Disse inntektene er forutsatt i disse beregningene.

(tall i mill kr)	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Inntektsendringer									
Nytt inntektssystem	-12	-24	-36	-48	-60	-60	-60	-60	-60
Omdisponering av 11% effektivisering	0	35	78	78	78	78	78	78	78
Økte inntekter via inntektssystemet	-1	93	155	237	269	382	475	558	540
Renteinntekter/kompensasjon	13	29	41	54	50	47	43	40	36
Utgiftsendringer									
Kompensasjon skole, økt elevtall	1	-66	-110	-168	-190	-271	-337	-396	-383
Kompensasjon kollektiv, økt kollektivandel	0	0	0	-40	-80	-120	-160	-200	-240
Økning avdrag	-30	-100	-131	-234	-291	-328	-361	-384	-406
Økning renteutgifter	-6	-83	-184	-239	-259	-267	-266	-259	-253
FDV-utgifter, nye arealer	-1	-6	-10	-13	-17	-18	-19	-19	-20
Tilpasningsbehov	-37	-123	-198	-373	-500	-557	-606	-642	-708
"Energiinntekter"	240	240	240	240	240	240	240	240	240

Handlingsalternativer for å sikre fremtidige utbytter fra Østfold Energi

For å kunne vurdere de ulike handlingsalternativene har fylkesrådmannen lagt til grunn fylkesutvalgets vedtak, samt deltagelse i fremtidige utbytte:

- På bakgrunn av dette ønsker fylkesutvalget en løsning på videre eierskap til aksjene i Østfold Energi som både sikrer en økonomiplan i balanse og at midlene fra alle energiverkene i Viken i størst mulig grad bidrar til å sikre det fylkeskommunale tilbudet for innbyggerne i Viken.
- Fylkesutvalget ber rådmannen om en sak som synliggjør og kvalitetssikrer en modell for et delt eierskap av Østfold fylkeskommunes andel av aksjene i Østfold Energi som sikrer inntekt på nivå med vedtatt økonomiplan.
- Sikre deltagelse i mulige fremtidig økninger i utbytte

Handlingsalternativer

Etter en vurdering har fylkesrådmannen satt opp hvilke handlingsalternativer det er mulig å se for seg, og vurdert disse opp mot fylkesutvalgets vedtak. Alternativene som er vurdert er:

- Beholde alle aksjer
- Beholde alle aksjer, for så å gi bort en andel etter en avtalt periode
- Innføre aksjeklasser
- Gi bort alle aksjer eller deler av aksjene, men avtalefeste retten til fremtidige utbytter

I tillegg er noen andre alternativer vurdert, men forkastet etter dialog med selskapet og signaler fra styret. Felles for disse alternativene er at de vil svekke selskapets balanse og rating, og dermed fremtidige muligheter for utbytter. Fylkesrådmannen finner det derfor ikke tilrådelig å forfølge disse alternativene videre.

Det beste av de ovennevnte alternativene ville være å beholde dagens eierskap uendret, dvs behold Østfold fylkeskommunes nåværende eierandel på 50%. En slik løsning mener fylkesrådmannen sikrer energiinntekter i størrelsesorden kr 240 mill årlig for Viken da det da er sannsynlig at det ikke vil blir foretatt noen endringer som vil reduseres inntektsanslagene fra Buskerud fylkeskommune og Akershus fylkeskommune. Løsningen vil ikke være i tråd med ønskene til eierkommunene i Østfold, men vil både sikre tilgang til fremtidige utbytter og en fremtidig økning i disse, og dermed være i tråd med økonomiplanens forutsetninger.

Det neste alternativet vil være å beholde dagens eierandel i eksempelvis 15 - 20 år, for deretter å redusere andelen til f eks 35%. Det vil både sikre fremtidige utbytter og en fremtidig økning i disse, og dermed være i tråd med økonomiplanens forutsetninger. En slik langsiktig løsning vil bidra til finansiering i den perioden de tyngste investeringene og låneopptakene kommer, og vil således kunne bidra til å dekke investeringstoppen. Ulempen er at det vil bli reduserte utbytter etter denne perioden. En slik avtale ligner på Buskerud fylkeskommunes løsning ved at økonomien sikres i et gitt antall år. Alternativet forutsetter at man klarer å komme til enighet om en avtale med eierkommunene i Østfold. En slik avtale bør også inneholde en klausul om at hvis fylkeskommunen i fremtiden skulle bli nedlagt som eget forvaltningsorgan, så overføres resterende aksjeandel til eierkommunene i det som var Østfold fylkeskommune. Fylkesrådmannen anser at det kan være en løsning som ikke utløser handlinger i Buskerud og Akershus som svekker Vikens økonomi ytterligere.

Et annet alternativ er at det innføres aksjeklasser (A- og B-aksjer), hvor fylkeskommunen kun beholder aksjer som gir rett til fremtidige utbytter. Fordelen med en slik løsning er at den sikre retten til fremtidig utbytter og en økning i disse. Ulempen er at man gir bort innflytelsen i selskapet. Det er usikkert om en slik løsning vil oppfylle intensjonen i fylkesutvalget forutsetning punkt 2.

Et siste alternativ kan være å gi bort Østfold fylkeskommunes eierandel eller en andel av aksjene, men sikre rett til fremtidige utbytter ved en egen avtale. Dette alternativet vurderes å være juridisk komplisert og tidsmessig krevende, da en slik avtale også måtte sikre seg mot fremtidig vedtektsendringer uten å være eier. Det er også usikkert hva en slik avtale ville medføre av endringer som kan gi reduserte inntekter for Viken fra dagens Akershus fylkeskommune og Buskerud fylkeskommune.

Skulle det derimot bli en realitet at samtlige av Østfold fylkeskommunes aksjer i Østfold Energi overføres til kommunene i Østfold, så vil ingen av premissene bli imøtekommet. Dette vil kunne påvirke hva som skjer både i Buskerud fylkeskommune og Akershus fylkeskommune. I tillegg vil det også sterkt påvirke Østfold fylkeskommunes mulighet til å få gjennomført de planlagte investeringene.

Proessen videre

Gitt at fylkesutvalget gir sin tilslutning til et av alternativene over, må saken oversendes fellesnemnda for uttalelse. En løsning som reduserer inntektene kreves at investeringene behandles på nytt i juni og de planlagte investeringene prioriteres.

Fylkesrådmannens vurdering

Fylkesrådmannen vurderer den økonomiske situasjonen som alvorlig. Trekk i rammeoverføring knyttet til nedgang i antall 16 – 18 åringer og forutsetning om årlige effektiviseringer de nærmeste årene, legger et betydelig press på virksomhetenes rammer.

Det er derfor kun ett av alternativene over som fullt ut ivaretar økonomien og ikke vil medføre usikkerhet for disponeringen i Akershus fylkeskommune og Buskerud fylkeskommune. Dette alternativet innebærer at Østfold fylkeskommunes eierandel opprettholdes på dagens nivå. Samtidig ser fylkesrådmannen at dette kan være urealistisk å få til, og foreslår derfor at Østfold fylkeskommune forsøker å inngå en avtale med eierkommunene i Østfold om å overdra 30%, tilsvarende 10.500 aksjer, av sin eierandel etter 15 - 20 år. Østfold fylkeskommunes eierandel vil etter dette være 35%. Denne langsiktigheten er nødvendig for at Østfold fylkeskommune kan igangsette investeringstiltak vedtatt i økonomiplan. Selv med en opprettholdelse av inntektene fra Østfold energi vil det bli meget krevende å gjennomføre de vedtatte investeringene. I tillegg tas det inn et nytt punkt i avtalen som gir kommunene i Østfold rett til å overta alle aksjene, dersom fylkeskommunen skulle bli avviklet som eget folkevalgt nivå. En slik løsning antas å være enkel, samtidig som den sikrer tilgang til fremtidige utbytter og eventuelle økning i utbytte.

Fylkesrådmannen mener det er påkrevd at det legges fram en sak til møte i juni om prioritering av investeringene dersom det vedtas en løsning som reduserer fylkeskommunens inntekter.